

Folkesagn fra Thy og Mors i Svend Grundtvigs Samlinger.

Ved Dr. phil. INGER M. BOBEIRG.

(Fortsat fra Aarbog 1935)

Fersborg.

I den saakaldte Sjørring eller Jannerup Sø ligger iblandt andre Holme en Holm eller Ø, nu Færgegaards Borg kaldet, formodentlig fordi den hører til en Gaard kaldet "Færgegaard", men det ældre og rigtige Navn er Fersborg. Dens egentlige Beskrivelse, som andet Steds er givet, tilføjes ikke her. En fast og stærk Oldtids Borg har denne Ø engang været, og om den haves følgende Fortælling:

Paa Borgen boede der engang to Brødre, raske og stærke Karle, men begge slemme efter Penge og smukke Piger. De vare aldrig hjemme paa engang, men naar den ene sad paa Borgen, var den anden paa Fribyteri i Vesterhavet, da der paa den Tid var Udsejling fra Søen i Havet. Paa samme Tid boede der en rig Bonde paa Morsø ved Navn Bolle; denne Bonde havde en Datter, som hed Karen; hun var saa dejlig og dol, at hendes Lige ikke fandtes i syv Herreder eller tretten Kirkesogn, og der vare mange gjæve Folk, som bejlede til hende; men hun sagde nej til dem allesammen, fordi hun i Løndom havde en anden kjær, og denne anden var hendes Faders Faarehyrde. Denne Fyr, hvis Navn var Boer, havde hverken Fader eller Moder, men gik som en Støvlingknægt omkring og betlede, og saaledes kom og han en Dag til Bolles. Bonden spurgte ham, om han vilde blive og vogte hans Grise. Det sagde han ja til, og saa blev han, og som han blev større, forfremmedes han til Faarehyrde. Han voxede godt til og blev saa smuk en Karl, som nogen vilde see for øjne; dertil var han flink og opvakt.

Saa hændte det sig en Nat, at denne rige Bondes Datter blev reent henne, og de kunde hverken finde hende oppe eller nede. De ledte, og de spurgte dem for baade fjern og nær; men væk var hun, og væk blev hun. Sagen var, den ene af Røverne paa Fersborg havde faaet Snu om hende, og han havde stjaalet hende ud ved Nattetide, og der var ingen, som mærkede det, for han havde kastet Søvn paa hver en Sjæl paa Gaarden. Bonden var meget bedrøvet over hans smukke Datters Forsvinden, og i hans Sorg lovede han ud: at hvem der kunde skaffe ham Karen igjen, han skulde baade faae hende og det halve af heele hans Rigdom. Men Boer han tænkte ved sig selv: Mon hun ikke skulde være bortstjaalet til Fersborg? Og saa tog han Fod i Haand og listede sig ned til Vilsund. Her tiggede han Færgemanden til at sætte sig over til Thy, og da han havde faaet Foden i Land, tridsede han af til Fersborg og bad om at vorde

indladt, saa vilde han synge smukke Viser. Han blev ogsaa indladt, og han sang flere Viser, saa Vagten kunde ikke blive kjed af at høre paa ham. Borgherren stod i Nærheden og lagde øre til denne Syngen, og den huede ham saa vel, at han lod Boer hente ind i Slottet og gav ham noget at leve af, og da han havde spist og drukket, fik han ham ind i en anden Stue og forlangte af ham, at han skulde synge en Elskovsviser. Det gjorde han og, men det var en, som han selv havde digtet om sin Kjærlighed til den smukke Karen Bolle, og det saa forblommet, at ingen uden hun selv kunde forstaae, hvad han mente, for han tænkte nok, hun var i Nærheden, som hun da ogsaa var. Da han havde sunget en Del af Visen, hørte han igjennem Væggen et Suk og saaledes flere, inden han kom til Enden af Visen. Han sang tilsidst en Vise om to Brødre, som slog hinanden ihjel for en Pigelils Skyld, og dermed vilde han give hans Kjæreste et Vink, som heller ikke slog fejl, hvilket vi snart skulde høre. Boer bad nu Røveren om at tage ham i sin Tjeneste, hvilket denne ogsaa gjorde, men for det første som Stegevender. Denne Bestilling varede imidlertid kort, thi han kom snart saaledes ind i Borgherrens Kridthus, at han blev baade Potte og Pande hos ham, og de kunde ikke længe paa engang undvære hinandens Selskab. Hvorledes det var eller ikke, der gik ikke 14 Dage hen, før Tjeneren var ligesaa godt kjendt overalt i Huset som Herren; og tilsidst blev Herren saa taabelig, at han tog Boer med ind til Karen; for at han med sine Elskovsviser skulde gjøre hende føjelig mod Herren, der ikke, hverken mod det Onde eller Gode, kunde komme nogen Vej med hende. Vi kan nok vide, hvad der kom ud af: Boer gav hende lønlige Vink, at hun fremdeles skulde gjøre Modstand, og den anden bildte han ind, at han inden næste Nyttænding skulde faae sin Villie. Men inden den Tid var Broderen ventendes fra sit Tog, og han kom rigtignok inden den berammede Tid med store Rigdomme, som han da og var vant til.

Nu blev der en Kogen og Brasen, Æden og Drikken paa Borgen, som den skulde falde ned. Imidlertid maatte den af Brødrene, som kom sidst hjem, ikke vide, hvilken Fangst den anden havde gjort i den dejlige Bondepige; men Boer listede sig alligevel til at røbe Hemmeligheden og satte derved ondt Blod i Broderen. Den samme Aften, som de sad og svirede sammen, istemmede Boer en Trolddomsviser, der virkede saa underligt, at Brødrene drog Kniv mod hverandre, og de andre Røvere ligesaa; thi nogle holdt med den ene og nogle med den anden, og de lindede ikke, før hver en Kjæft laae døde eller dødelig saaret

paa Gulvet. Nu tog Boer sin Kjæreste ud af Røverborgen, og alt det Guld, Sølv og andre Kostbarheder, som fire Heste kunde trække, og dermed kom de hjem til Bolles Gaard, hvor de siden holdt Bryllup med stor Glæde og Herlighed. Fra den Tid har ingen beboet Fersborg, thi det spøgte der baade Nat og Dag. (DFS. X 467, opt. 1855 af R. H. Knuse).

Bisgaard.

Ude paa Engen norden for Plantagen har der lagt en Gaard kaldet Bisgaard, som var omgivet med Graver. (II 433, opt. 1857 af H. A. Bering).

Skanser, Voldsted.

2. Er der ikke en Skandse (eller Skandser) ved Aas? - Gives der noget Sagn derom?

3. I Engen mellem Skjoldborg og Aas ligger en Høj, hvorpaa skal have staaet en Borg eller Taarn, gives der noget Sagn derom?

Højen hedder Borghøi?

Ligger den ikke lige ud for Skandserne (eller rettere de Tegn, der ere i Bakkerne af Skandser)? (II 459, Spørgsmaal fra H. A. Bering 1857 til Lærer Poulsen i Tved v. Thisted).

Svenskerne i Thisted.

Da Svenskerne vare i Danmark, kom de ogsaa til Thy. En Afdeling af dem kom sønden fra paa Vejen fra Dragsbæk og gjorde Holdt et Sted udenfor Thisted, hvortil de sendte Bud om Skatter, samt truede med Plyndring. I Thisted var der den Gang en Præst, som var en født Svensker, og som kjendte den svenske fjendtlige Befalingsmand. Han gik ud til Svenskerne og bad for Byen. Anføreren lovede ogsaa at skaane den for Præstens Skyld, dog paa det Vilkaar, at hver Mand i Byen skulde have nedrullet for sine Vinduer, naar Svenskerne droge der igjennem; thi de vare saa pjaltede, at man næsten ikke kunde se en hel Traad paa dem. Den, som vovede at handle herimod, lovede Anføreren Døden. Forbudet blev ogsaa overholdt, til Svenskerne næsten kom ud til Enden af Strandgade, der kunde en Pige ikke bare sig for at kigge ud, men lige saa hurtig som hun havde lettet det for Vinduet ophængte Tøj, lagde en Svensker an og skød hende. (II 433, opt. 1857 af A. Bering). Dette Sagn skal staa i en Beskrivelse over Thisted.

Fru Anna Søe paa Kjølbygaard I.

Fru Anne Søe, som boede paa Kjølbygaard, gaer igjen. Om Natten kjører hun fra Kjølbygaard til et Sted i Nørregade i Thisted, hvilket Sted hun engang har eiet, i Gaarden der vender hun og kjører saa tilbage igjen ad den Vej hun kom. (II 433, opt. 1857 af sm.).

Fru Anna Søe paa Kjølbygaard II.

Rejser man fra Thisted til Aalborg, kommer man to smaa Mil fra Thisted til et Højland, og er man kommen lidt hen over det, ser man til venstre i en Dal en Herregaard, Kjølbygaard, ligge, hvortil der knytter sig mangen et Sagn om Fru Anna Søe, der i sin Tid boede der og vist har bygget det nuværende pragtfuldt udstyrede Stuehus. Skjøndt hun var to Gange gift, hørte man næsten aldrig hendes Mænd omtalt der i Egnen, og enten maa hun have vidst at tilvende sig Regeringen, medens de levede, eller hun har siddet længe Enke, thi i min Barndom vidste enhver der i Egnen at fortælle om hendes Gjerrighed og det meget onde, den forledte hende til. For at samle Penge undsaa hun sig ikke ved at lade Sælgekoner sidde ved Kirkedøren og falbyde Brød og Brændevin til Kirkefolkene, og de Penge hjalp da til at fylde den store ørk, hun havde staaende saa tæt banket fuld af Sølvpenge, at ingen med blotte Fingre kunde løsne en af dem. Den samme Fru Anna Søe havde en Datter, til hvem Præsten i Sognet bejlede; men det var Moderen meget for ringe, at Datteren skulde være Landsbypræstekone, og fik hun hende siden gift med en Herremand, der boede omtrent en Milsvej derfra. Denne Svigersøn maae hun imidlertid senere være bleven kjed af, og Datteren maae jo heller ikke have holdt meget af ham, siden begge Kvinderne kunde lægge Raad op om at slaae Manden ihjel; det skulde da lade sig gjøre med at løsne en Bjelke, der om Natten skulde falde ned og slaae Manden ihjel, der plejede at ligge yderst i Sengen. Men da Manden havde mærket Uraad, tvang han Konen til at ligge yderst, og blev saa hun slaet ihjel af den nedfaldende Bjelke. Da nu næste Morgen Anna Søe fra sit Vindue saa den sorgklædte Tjener komme ridende, løb hun ud paa Trappen for at modtage Budskabet, og blev vel noget slukøret ved at see sit onde Anslag røbet og miste Datteren. Præsten, der ikke fik Datteren, førte siden Anna Søe en Proces paa Halsen, hvori han beskyldte hende for Hexeri, men den vandt hun, hvorvidt det gik ud over Præsten, veed jeg ikke, men af en Deel Vidner, der i denne Sag bleve førte, bleve der nogle dømte til at kagstryges. - Nu melder Sagnet, at for at faae alt det Mammon skrabet sammen, havde hun forskreven sin Sjæl til Djævelen, og da den Frist var udløben, som han havde givet hende, hentede han hende ikke i hendes Hjem, men hun maatte indfinde sig paa et andet bestemt Sted. Hun lod da hendes gamle Kusk spænde for, og da hun satte sig i Kareten, gav hun ham Ordre til at kjøre rask til og ej standse Hestene, før de stode stille, det skulde saa nok blive paa det Sted, hun skulde møde. Hestene foer da hen over ukjendte Veje, men da de standsede, og Anna Søe stod af Vognen, bad hun Kusken ei at see efter hende og heller ikke bie der; thi hun kom aldrig meer tilbage. Desuagtet, da han havde ventet en Tid udenfor et stort, gloende Hus, hvori han saa hende forsvinde, bandt han Hestene ved Vognen og gik ind i Huset. Her hørte han hende jamre sig stærkt, og da

han gik efter Lyden, kom han til en Dør, hvor han kiggede ind ad Nøglehullet, og saae der den Onde selv rede hendes Haar; hun kunde nu mærke, at Karlen var ved Døren, og bad hun ham nu igjen kjøre uden hende, da hun ikke kunde slippe af Djævelens Klør. Saa tog han da hjem, og der blev gjort store Tilberedelser til et Begravelse, men da de manglede den døde, lagde de nogle store Kampesteen i Kisten, som saa blev indsat i Thisted Kirke, hvortil hun i Forvejen havde betalt en stor Deel Penge for at faae den Kiste og begge hendes Mænds sat ind i et tilbygget Gravkapel, og er i samme Kirke de 3 Menneskers Billeder ophængte i Legemsstørrelse. Men hvem der vandrer paa Østerild Hede og har Øje for at see Gjenfærd, den seer ofte en gloende Karet med 4 Heste for fare hen ved Midnatstid over Heden. (III 2, opt. 1854 af Conradine Bruhn, jf. J. M. Thiele: Danm. Folkesagn I (1843) S. 297 og DS. IV Nr. 732-39, 2. Række (1932) Nr. 328-29).

Kjølbygaard.

Paa Kjølbygaard skal der have boet en Frue, som endnu hver Juleaften kører ind i Gaarden. Hun sidder da i en Karet, som er forspændt med fire sorte Heste. Der er mange, som paastaa, at de have kørt ved Siden af hende paa Landevejen. Om denne Frue maaske har været Anne Sø, tør jeg ikke afgjøre. Der skal endnu være meget at fortælle om hende, men jeg har ikke kunnet faa mere opspurgt. (IV 272, opt. 1855 af Nik. Christensen).

Fanden i Djernes.

”Ja Djernes ved I vel nok, hvor er? det er vest for Thisted, skraas over for Jannerup ved den nordre Side af Sjørring Sø, en stor Gaard er det med en Mølle ved; men det har fra gammel Tid af ikke været rigtig fat der. Ihvor det nu bar sig: der skal nok være ført nogle Sten dertil fra Tvorup Kirke af, den der nu er brækket ned for Sandets Skyld, og dem har Spøgeriet især hængt ved. Men ellers skal det ogsaa have været slemmt derude i Stalden, og det bliver nok ved endnu: somme Tider farer det midt om Natten langs igjennem Stalden, lige langs ad Grebningen¹) og ser ud som en sort Stud med rødgløende øjne, og Studene farer saa op i deres Baase og brøle, saa det er forskrækkeligt; men ellers gjør Spøgeriet aldrig nogen Moders Sjæl den allermindste Fortræd, hverken det i Stalden eller ved Stenene eller en Gang det inde i Køkkenet og Stuerne; thi der kommer under Tiden noget ligesom en stor sort Hund, der imidlertid kun kan ses af dem, som ere synske, de andre høre kun Dørene, som smække op og i, og nogle af disse kan aldrig være lukkede, naar der er saadan noget paa Gang. En Gang tog det imidlertid rent Overhaand, men det var med noget, der var værre end det egentlige Spøgeri; og da havde det

nær gaet galt. Man siger, at der altid har været saadan en Ugudelighed der paa Djernes, og derfor havde det ogsaa nær gaet dem derefter. Ejeren og hans Lagsbrødre sad og spillede Kort og drak og spottede Vorherre og Alverden - og det gik godt, men til en Tid. Nu traf det sig en Gang, at de holdt saadan ud i flere Nætter i Træk, som de jo for Resten saa tidt gjorde, og Præsten i Vang var nok ogsaa med den Gang og trumfede saa godt som nogen af de andre. Men der skulde da ogsaa en og anden af dem ud til Døren at se sig om en Gang imellem, og saa de hver Aften en Mand gaa derude i Gaarden og kige ind af Vinduerne, ligesom han rigtig havde sin Fornøjelse af at se, hvad der gik for sig, men der var ingen som snakkede til ham, og han sagde heller ingen Ting. Saa en Aften (da de var fulde) siger en af dem til ham: ”Hvad Fanden gaar du herude og lusker efter? Nej, kom du hellere indenfor til os! Vær saa god, Fa’lil!” Og det gjorde han ogsaa, og saa kom han til Kortene med dem, og de var ham nok haarde nok, for han tabte ikke saa lidt til dem - men lur ham! - han var ikke saa dorsk; han mente vel at vinde dem alle sammen til sidst. Na da! det gik jo rart nok, til der falder - jeg ved ikke, om det var en Lybsker eller en Toskilling under Bordet, som han bukker sig for at tage op. Men der var da endelig ogsaa en anden, der kigede ned under Bordet, og - ja det er forskrækkelig at tænke paa, men sandt er det - og saa ser han en lodden Fod med lange sorte Klør paa, saa nu vidste han, hvem han havde for sig. Hvordan det nu gik til derinde, det er der egentlig intet Menneske, der ved, andre end dem selv; thi det har de holdt skjuldt, men haardt maa det have været. Han (Fanden) vilde jo ingen lade komme ud, men en var der da sluppen alligevel; thi der kom Bud ud til Kusken, at han, en to, over Hals og Hoved skulde spænde for og kjøre alt, hvad Remmer og Tøj kunde holde, over til Hundborg efter Præsten der; om Hestene styrtede ti Gange, det skulde han aldrig bryde sig om, de havde Heste nok endda, men bare han kunde bringe Præsten i en Hast, saa koste det, hvad det vilde. Og Karlen fik for, og Hestene strakte sig, og han kom til Hundborg, og Præsten kom paa, og de kom til Djernes igjen; men saa var det ogsaa straks rent forbi med de sølle Heste; for de døde begge to og bleve aldrig til Heste mere. Vang Præst maa, hvordan det nu kunde have sig, ikke have kunnet faa Magt med Fyren; men nu fik Piben derimod en anden Lyd; Hundborg Præst tog straks Fyren i Skole, borede et Hul i Vinduessprossen og haandterede ham saaledes med den sorte Kunst, at enten han peb eller sang, saa maatte han dog herud. Og saaledes slap de sølle Kortspillere da fra at blive annammede denne Gang, i hvordan det saa siden kan gaa; men Gud fri os fra alt, hvad ondt er. (XVI 316, opt. 1858 af P. Uhrbrand. Trykt fork. DS. II H. Nr. 182).

V. Hawen paa Thodbøl.

¹ Det Rum nærmest ved det bagerste af Baasen, hvor Gødskens plejer at blive opsamlet.

Paa Thodbøl, som har været en stor Herregaard, boede engang en Hr. v. Hawen, der ligger begravet i Skjoldborg Kirke. Om denne Herre er der et Sagn: Han skal nemlig engang have mødt Kongen, som kom kjørende i en simpel Vogn, uden at ville kjøre af Veien for ham, førend han havde faaet at vide, hvem han havde for sig. (II 459, opt. 1857 af H. A. Bering).

Pastor Humle i Hundstrup.

Tæt ved Markskjellet ved Kjølbygaard ligger en lille Holm, omgivet af Eng og deilige Kniplingsblomster, den hedder Humleholm og har sit Navn af, at for mange Aar siden da tilhørte den Præstegaarden (maaske den gjør det endnu). Men den daværende Præst hed Rumle og var gaaet ud at see til sine Folk, da de slog Engen. Hans Avlskarl hed Christen Bie og var et meget hidsigt Menneske. Hvad nu Præsten sagde, der gjorde Karlen vred, veed jeg ikke, men da Præsten mærkede, at han blev heed i Hovedet, saa sagde han for at give tilkjende, at han mærkede det: "I saadan en Varme sværme Bierne". Denne Hentydning til hans Navn gjorde Karlen endnu mere gram, og i sin Hidsighed giver han Præsten et Hug med Høleen, at han døde paa Stedet. Men nu blev Karlen bange for at blive greben, og da han kjendte det gamle Sagn, at naar en Forbryder kan naae at ringe med 3 Kirkeklokker, før han paagriber, saa kan han vogte sig for at blive opdaget siden, saa løb han straks til Hundstrup, Hjardemaal og Østerild Kirker, ringede med hver Klokke, og siden hørte man ikke til Karlen. (III 4, opt. 1856 af Conradine Bruhn).

Utro Kæreste.

Paa Tofting, en Gaard i Thy, havde de en Søn, og paa Nordentoft en Datter. De forlovede sig med hinanden. Han rejste til Kjøbenhavn, hvor han blev Officer. Efter nogen Tids Forløb spurgte han, at hun var gift med en anden. Nu sendte han en Vise til hende, som endnu lever i Folkemunde. - Straks efter rejste han selv hjem, og saa snart han kom til hende, drog han sit Sværd og stak det igjennem sig. (IV 143, opt. 1855 af Nik. Christensen).

Manen.

I gamle Dage, da Præsterne var langt klogere end nu - for det vare de til Gud -, da var det ikke saa sjældent, at Folk bleve manede ned af dem. Saaledes var der engang en Præst, der skulde mane et Spøgelse; men det var en haard Tour, før han fik det gjort. Til sidst, da det omtrent var paa det yderste med Gjengangeren, siger denne til Præsten: "Nej! du er ikke reen nok til at tumle mig, for du er en Tyv: du har engang stjaalet en Kringle". "Ja, har jeg taget den med den ene Haand, saa har jeg saamænd vel givet den bort med den anden", sagde Præsten, "men herved skal du!" og saa sank han da ogsaa omsider. (XVI 324-25, opt. 1858 af P. Uhrbrand).

E Preist aa den Døh.

Der var jengaang, mi Gammel-Muer saah, te de var manne Aar sihn, der var en Brøldrup i -g, aa ettersom de er Annex-Sovn te -m, skuld e Preist dæfræ jo gjør e Broiviels aa te e Boiel, som Skik aa Brog er. No, de gik, som de var bestemt. Der var manne Vovn aa Rihn: de bløv sildle, far de kam te Kjerk aa rænuð Avten, indnen di kam aa'en aa hjem ijen. Sa vaarr de længg, te di fæk fott Oien aa e Bovrr kam ud, for e ska svaar te, de ka ta nøi Ti. Dærr bløv dannst: e Dein dannst en Minnovett me e Broi, so e Feistmand aa ald dem aijr. E Preist var en faale gimien Mand: han var mæj, te de var nær Midnæt, da va'ed e Føhst han saah Foval aa Tak aa ba hans Kaal aa spænd fuer. Di kjovr fobi e Kjerk aa øster o e Preistvei, aa de gik godt, te di kam nir i -kjarr, dær bløv'ed saa sæi, te e Heist drov, te di pustt, som di sku ha støvt, aa længg vaar'ed ett, far di gik ræn istaa. E Kaal ku aldler fostaa, hva der var ve'ed, far e Preist saah te ham: "Si hær, hvikken Kaal vi haar fott op aa aagg, gaa no aa aa kyvl den fræhaand Baaghyvl i e Vovn, so ka vi val kom hjem". De blev bestelt, iløvl e Kaales Haar brand om hans Ører, aa so ku di kyer. Men der di kam hjem, gik e Preist mæ e Spøgels aa maantt ham nier der narr i e Bakker. Dær gik alder nøi Skit mier, aa en bette veessen Plet, hur der hverken kan grov Løv eller Græs, viser vos, te dær er en Jengaanger maantt. Men e glemtt aa fotel, hudden e Vovn ku gaa o trei Hyvll, de var for de, te e Spøgels baar den fjerr Nav. (XIII 288, opt. 1856 af Joh. Nielsen. Tr. fork. og paa Rigsmaal DS. V Nr. 737).

Cyprianus I.

Birte Grøntoft af Snedsted, hende der er Moder til Grøntoft Knud, der gaaer her omkring og tigger, tjente i sin Ungdom ved Provsten i Vestervig. Han havde saa uhyre mange Bøger, den Provst; og naar hun saa kom op i hans Kammer at gjøre reent, som hun jo saa tidt gjorde, saa hændte det sig ofte, naar ellers hun havde Tid, at hun tog en af dem og læste i; og hun kunde være der længe, og det gik godt nok, og Provsten brød sig ikke derom. Men saa en Dag tager hun som saa ofte en Bog og læser i; og hun læste og læste, og ligesom hun læser, bliver der Røg i Kammeret, og der bliver mere og mere, til den bliver heel tyk; og hun kunde aldrig begribe, hvor den Røg kom fra, for hun forstod sig jo ikke paa saadan noget. Men saa allerbedst som hun spekulerer paa dette hersens, kommer Provsten springende helt forbitret, river hende Bogen af Haanden og smækker den ind mellem de andre der paa Hylden med de Ord, at det var godt, at han kom saa tidlig; den Bog maatte hun aldrig tage mere, det maatte hun love ham; om et øjeblik havde den Slemme været her, og hvad vilde hun saa have gjort? Ja, det vidste hun jo ikke af; hun var jo glad, at det gik godt den Gang -og hun blev jo kjøn rød i Ansigtet. Men saa klappede Provsten hende pænt paa Kinden og sagde, hun skulde ikke være bange nu, da

Faren var ovre den Gang, men saadan en Bog havde alle Provster og Præster, den hedte Cyprianus eller sjette Mose Bog, - og den kunde ingen bruge, naar de ikke ved Studering vare lærte dertil; naar andre gjorde det, gik det galt. (XVI 310, opt. 1857 af P. Uhrbrand).

Cyprianus II.

Moses skal egentlig have skrevet sex Bøger, og den sjette er Cyprianus; men den bliver gjerne fordulgt af Præsterne; thi den ville de have for dem selv. Den kjendes blandt andet derpaa, at den er trykket med røde Bogstaver; men ellers er den ikke saa let at kjende fra en anden Bog, for hvem der da ellers ikke forstaar sig derpaa. Det kan derfor let hænde sig, at man uskyldig kan komme for Uheld at købe Bogen ved Auctioner efter Troldkarle og saadanne Folk; især naar den er stoppet ind mellem andre gamle Bøger, kan det jo saa uhyre let lade sig gjøre. Bare man saa kan være saa heldig, at man først er den anden Ejer, for er man den tredie, saa kan man aldrig blive skilt ved den mere: saa maa man have den med sig i sin Grav, der er ingen Raad, men det er dog sørgeligt.

For nu ved saadan en Leilighed at komme til Vished i sin Sag, maa man gjøre snart Ild paa i Ovnen (Bagerovnen), men den maa gjøres meget hed, om det skal nytte noget. Naar den saa er allerhedest, smider man man Cyprianus ind i den; brænder den, saa er det jo godt, og saa er man skilt ved den med det samme, men brænder den ikke, saa kan man være vis paa, at man er den tredie, der har den, og saa er der ikke andet for end at give sig Gud i Vold; thi saa maa den følge os. (XVI 319-20, opt. 1858 af P. Uhrbrand).

Hexene i Skyum. I.

I Skyum og Hørdum i Thy var for mange Aar siden et helt Kompagni af Hexe, der gjorde megen Fortræd og frygtedes meget af Beboerne. De tabte sig efterhaanden, men det er dog først i de senere Aar, de sidste Hexe ere bortdøde. Endnu mindes der i Egnen adskillige af de Ulykker, de gjorde med deres fule Kunster.

I Hørdum boede en Mand, som hed Niels Dreyer, hvis Moder vævede for Folk. Saa havde hun faaet et Stykke Tøi paa Væven for Boles Kone der af Byen; Garnet var saa daarligt og Tøiet saa besværligt at væve, at hun nær aldrig havde faaet det færdigt. Da hun bragte Tøiet hjem og skulde have sin Betaling, forlangte hun en Skilling mere for Alen, end hun ellers var vant til at faae; men Boles Kone blev derover vred og ytrede: at den Skilling skulde blive hende dyr nok. Strax efter begyndte et frygteligt Kogleri i Niels Dreyers Hus. I Stuen foer der paa Kryds og tværs en Mængde fine, gloende Syle, saa lange omtrent som en halv Strikkepind; disse Smaatingester gennemskar alt, hvad der ikke var under Laas og Lukke: Klæder, Bøger og andet blev fordærvet, og de kostbare Stykker Tøi, som Konen havde paa Væven, blev aldeles ødelagt. Undertiden marscherede Gryden ned af Arnen

og ud i Dammen udenfor Huset og stod der og kogte; Tøirekøllerne, der laae udenfor Huset, foer op i Luften og sloges; Træerne holdt ligeledes Slagsmaal indbyrdes; Kreaturerne paa Marken bleve vilde og reve sig løse, og under alt dette saaes bestandig en stor sort Hund luske omkring paa Marken og ved Huset. Kun een af Husets Beboere kunde rigtig see det hele, det var Niels Dreyers Broder, Anders D., som dengang var en stor Dreng, han kunde se det altsammen og fortalte det til de andre; men derover bleve Hexene vrede paa ham især. Anders skulde passe Kvæget ude i en Udmark, og for at komme dertil, skulde han passere en Korsvej. Men nu turde han ikke gaa derud, for, sagde han, der gik en stor rød Stud der paa Korsvejen, og den vilde gjøre ham Fortræd. Folkene i Huset troede ham ikke, men mente, han vilde binde dem noget paa Ærmet for at slippe for Uleiligheden med at gaee i Marken. Anders opfordrede dem da til at blive udenfor Huset og see efter ham, naar han kom til Korsveien, men de kunde ingen Stud see; de saae nok, at Drengen foer omkring dernede, som han flygtede for noget, og at Kvæget, han trak med, rev sig løs fra ham, men Spøgeriet kunde de ikke faa øie paa. Anders blev imidlertid mere og mere ængstelig for at gaa over Korsveien, især efter at Solen var gaaget ned, og tilsidst troede de, at der dog maatte være noget om det, og da Bestyret i Huset blev ved, søgte de endelig Raad hos Præsten i Skyum, der ogsaa var klog nok til at standse Uvæsenet i Huset og fordrive den røde Stud. Men nu lod det til, som om Hexenes hele Vrede vendte sig mod stakkels Anders D., thi Spøgeriet i Huset mærkede man nu ikke noget til, hvorimod Anders paa Korsveien nu mødte 12 sorte Stude med Horn, der naaede til Jorden, og med gloende øjne. Studene tumlede saaledes med Anders, at han blev halvtosset og blev heller aldrig rigtig klog, saa længe han levede. For nogle Aar tilbage vidste de gamle der paa Egnen at fortælle om den "taabelige" Anders D., hvem de vel ikke selv havde kjendt, men hørt om af Folk, der havde set ham. Sandsynligvis maa dog Kogleriet i Niels Dreyers Hus ikke være ophørt ved Præstens Kunst, i det mindste var Præsten ikke Mand for at fordrive de sorte Stude, hvorfor man endelig søgte Hjælp hos en berømt Hexemester, *Christen Spaamand*, der boede "nør i Landet", altsaa i Nærheden af Thisted og antoges at være endnu klogere end Hexene. Han vilde nok tage sig af Sagen og lovede at skaffe alle Hexene, 12 i Tallet, op at ride paa Rygningen af Hørdum Kirke. Men hvorledes det nu gik til eller ikke, saa fik Hexene Nys om Christen Spaamands Forehavende og fik det forpurret derved, at de fik ham forført til Drik og anden Liderlighed, der gik saa vidt, at han stjal en Hest; - saa var hans Kraft borte og hans Magt forbi, og Hexene slap for Rideturen. Hexeriet tabte nu efterhaanden i Kraft og Omfang, men forplantedes dog til de senere Slægter, og det er først i vore Dage, at de sidste Spor er forsvundne af den sorte Kunsts Virkninger der paa

Eggen. (XIV 162-64, opt. 1855 af A. C. Paulsen. Tr. meget fork. DS. VII Nr. 1285).

Hexene i Skyum. II.

I Skyum har der i gamle Dage været en stor Mængde Hexe; de tolv dygtigste slog sig sammen og bestilte ikke andet end at hexe. I samme By var der en lille Dreng, som var født Juleaften og derfor kunde se Hexene i alle deres Skikkelser og alle deres Kunster. Drengen var fattig og gik omkring og tiggede. Han var tit i Knibe med de slemme Hexe; han saa dem oftest som 12 røde Stude, og de vilde ikke lade ham gaa i Fred. Han klagede sig til sine Forældre, men de troede ham naturligvis ikke, fordi de intet kunde se. Men Hexene blev værre og værre efter ham, for han skulde jo have sluttet sig til dem i Stedet for at klage over dem, og Følgen blev, at de fulgte ham hjem i hans Hus og øvede der slemme Kunster. Hans Moder vævede, men hun kunde aldrig have en Væv paa, uden den blev ødelagt; den saa ud som den var gennemstukket med gloende Syle eller Synaale; saaledes blev Væven og alt, hvad de havde i Huset, fuldt af smaa brændte Huller. Det var dem ubegribeligt, men Drengen var det ikke, thi han kunde se de gloende Syle fare omkring i hele Huset. Naar deres Mad stod paa Ilden og kogte, kunde den med et forsvinde: det kunde Drengen ogsaa se, han saa godt Hexene hente Gryderne og anrette Ildsted udenfor, hvor Gryderne stod og kogte færdig. Saa holdt de Taffel og gjorde dem tilgode paa det bedste, de drev det saa vidt, at Forældrene ogsaa kunde mærke det; de talte saa med Præsten om det, og han lovede, at han nok skulde faae dem afskaffet; men først vilde han gjøre dem den Fornøjelse at faa alle 12 røde Stude op at ride paa Hørdum Kirke. Det spurgte imidlertid Hexene, og saa kunde det ikke lade sig gjøre, men siden mærkede de ikke noget til dem.

(Det er for saa vidt en sandfærdig Historie, thi Drengen var Moders Søskendebarn, han blev saa fortunlet i sin Barndom, at han siden gik omkring som en fjollet. Jeg har set en Salmebog, som er endnu fra denne Tid, og den har Mærkerne fra de gloende Syle; den er aldeles fuld af brændte Huller). (VII 434, opt. 1876 af Fr. L. Grundtvig efter M. Sandahl).

Christen Spaamand.

Angaaende ovenanførte Hexe-Historier maa jeg tilføie et Par mærkelige Kjendsgerninger. Niels Dreyer var min Moders Bedstefader, saa Mindet om Hexeriet i hans Hus har holdt sig temmelig levende i min Moders Familie; men foruden Sagnet findes endnu hos en af min Moders Søstre en Gjenstand, der afgiver et næsten haandgribeligt Bevis for, at Fortællingerne er en virkelig Tildragelse. Det er en Psalmebog, der blev skaaret af de gloende Syle; jeg saa Bogen i Sommer og kan ikke tænke mig nogen naturlig Maade, hvorpaa Beskadigelsen er fremkommet. Flere Bunker Blade ere fra Siden (dvs.: Kanten) gjennemskaarne af en

meget fin Ridse, der gaaer 1-1½ Tomme ind. Skaaret eller Ridsen er ikke lige, men gaar sommesteder ligesom i Zikzak, saa af den Grund er det umuligt, at det kan være gjort med en Kniv; Orm kan det lige saa lidt have været, dertil er Ridsen altfor tynd. Den eneste naturlige Maade, der kunde være tænkelig, hvorpaa Skaarene ere fremkomne, er ved Lynilden, men det synes dog heller ikke muligt, at Lynet skulde være trængt ind til midt i Bogen og saa være gaet samme Vej tilbage; ogsaa skulde man synes, at Bogen maatte være brændt, hvis Lynet havde ramt den. Folkene, der eie Bogen, sige, at Ridserne før have baaret Spor af at være svedne, men dertil var nu ikke mindste Tegn. Da jeg i min Barndom hørte Fortællingen, blev der sagt, at Navnet "Jesus" ikke var gjennemskaaret, men dette saa jeg nu var skeet paa flere Steder. Der er skaaret 3-4 Steder, alle ind fra Snittet.

Som Barn gik jeg i Skyum Skole, og da saa jeg ofte N. K. (se DS. VII Nr. 1325), der som sagt boede tæt op til Skolen. Hovedhaaret havde han erstattet med en Paryk, men øjenbryn og Skjæg manglede ganske, hvilket gav hans Ansigt et eget Udtryk. Han var dengang en gammel Mand og er død vel omtrent for en Snes Aar siden. Min Moder kan tydeligt erindre N. K.s Moder, "hun var altid saa sleg (dvs.: indsmigrende, sledsk) og talte saa sødt", men Folk nærede en hemmelig Frygt for hende. (XIV 166-67, opt. 1855 af A. C. Paulsen. Sml. DS. VII Nr. 29, 764, 1221, 1285, 1325, 1329).

Hexeri.

Det er vel knap nok, at der er saa meget af Hexe, Troldmænd og saadan noget Skidteri nu som i gamle Dage; men derfor har vi desværre nok alligevel. Ja, De troer vel ikke, at der er Hexe til, eller at man kan "malke Køer" og saadan noget? Jo, Tak skal De have! Nej, hør kuns nu! Ja, det kan vel aldrig være saa ret mange Aar siden, for jeg var da ikke saa lille dengang, da var der en Pige i Vester-Hørdum, der fik lært at "malke Køer", Herregud, det sølle forbandede Bæst - hun tænkte vel ikke paa, at der var noget ondt deri. Men hun havde været henne hos sin gamle Bedstemoder eller saadan en, og hun havde lært hende det. Strax da hun var kommen hjem, vilde hun naturligvis vise sin Moder den ny Kunst, hun havde lært; men Moderen skjøttede ikke meget om at se paa saadan noget, der hørte til Satans Bestillinger, og bad hende at lade være. Der var dog ingen Raad: Pigen stak strax sin Strikkepind op i en Sprække i Bjælken og begyndte at malke, til det stod efter. Og hun fik fat i en Ballie, og den blev snart fuld, og dette gik jo lystig nok, - det ordentlig stod i tykke Straaler ud af den her Strømpepind, men Moderen var forknyt. Og det kunde hun nok ogsaa have Grund til; thi tilsidst malkede hun (Pigen) kuns det bare Blod, og i samme øjeblik døde en af Hassing Præstes Køer - det var den, der var bleven malket af. (XVI 320, opt. 1858 af P. Uhrbrand).

En Skyvting.

Hva der er til, aa hva der er ett til, de er ett nim aa postaa, men te der er ik nøi Skitteri, de slaar aldler feill. Men naar En var aldtir so klog, te En veestt, hva En skuld gyer, so va'ed ingen (ingren) Saag. Dem rett Uer aa e Bibel eller Cypriaanus gjør gue Virkning, naar En - som saa - pahser aa brog'em; de haar den klogg Kuen i Hemmelland (dvs.: Maren Haaning i Vindblæs) let me vedd. So ka En blyv fri bode for aa blyv fogjov aa for uvnd øvn aa Ælfolk. Den siht Slavv vil heies pas epo, om di ka gyer nøi Fortræd, bode me aa stel Føøvaar aa Lys, men væst er di te aa bytt chresten Folkes Barr aa gi nuer a djer ejen ijen. De haar passiered so manne Sterr, te di haar hat en Skyvting, aa de er ønkele aa si'ed.

Sødden var der osse jengong en Kuen, der haaj fot en Baar. Hun lo mæ'en om Næt i e Seng ve Sij a hindne Mand, aa om ajen Daa skuld' en døbes; men hun var en sølle Mindnesk, der veest ett, tø hun skuld hat Stool o en udøbt Baar: en Par Syenooll øverkos i e Svøbelsklein ka klaarr de hiele. So va'ed ve Mindnæts Tier omtrent: hun tøtt, hun fornåm nøi sær Posselen, te hun vovnt i Foskrækkels aa saah hindne Mands fuldd Navn. Han vovnt osse, aa da fonam di, te di haaj tov Barr i e Seng ve dem, for e Ælkun var bløvven foskrækked aa haaj ett fott djer Baar mæj iste for hindne ejen, hun haaj laa. No veest di aldler, hva di skuld gyer; men so var der indda en klog Kuen, der rajj dem, te di skuld ta tov Drøvtrovv aa kom en Baar o hver aa so le en Springheist rendd i fuld Galop øvver den fremme Baar aa standss ve djer ejen. De bløv fosøit, aa e Ælkun kam osse guenok etter hindne Baar.

En ajen Ste bløv der osse en Baar byt, aa di kund kind'ed o den stuer Huve, te de var ett djer ejen. De søitt manne Steerr om Raa, men ingen Ting hjalp, far e Rakkers Kuen kom dem te Hjælp. Hun saah, di skuld varmm e Ovn val aa so læ e Kuen sætt se efuer ve e Ovnmund me e Baar o hindne Knæ aa gi se te aa tæskk'en o si naagen Lægem aa læ, som hun vild kyvl'en i e Ovn. De bløv bestelt, aa der æ Ælkun hør, hur hindne Baar rool (dvs.: skreg), kam hun etter'en aa flyed di airr djes ijen. (XIII 288, opt. 1856 af Joh. Nielsen).

Spøgeri.

Det er det konstige med det Spøgeri, for det kan vise sig paa saa mange Maader; for der er ogsaa andet Spøgeri end Gjengangere, ja mænd er der saa, men Gjengangerne ere dog det almindeligste. Ham, der gjør Uret, flytter Markskjellet og pløjer i fremmed Mands Jord, han kan saa omtrent nok være vis paa sin Skjæbne, for det har jeg hørt om saa mange. (XVI 323, opt. 1858 af P. Uhrbrand. Fortsættes DS. V Nr. 1504).

Dødsseilere.

Naar Mandskabet paa et Skib har begaaet noget ondt, eller der ellers er noget at gaa igjen efter, saa bliver det undertiden til en Dødsseiler; og saadanne Skibe maae saa med Mandskab og alt seile Havet rundt, til Verden forgaar; thi det er sjældent, at de kunne blive forløste før; dog skeer det nok undertiden. (XVI 328, opt. 1858 af P. Uhrbrand. Fortsættelsen tr. DS. II H. Nr. 544).

Sagn fra Thisted.

I Romsdalen spøger det.

Thisted skal have sit Navn af, at der omkring i Landet ligger 9 Steder, som alle have "sted" i Enden af Navnet, og Thisted er det tiende. - Forresten er der flere end 10 Steder, hvis Navn ender paa "sted" i Thisted Amt. (Tr. DS. III Nr. 2126).

Raadstuen i Thisted stod i gamle Dage i Østergade. - Man fandt engang vedt at grave der, hvor den stod, Beenrade af Mennesker. Der gaaer Spøgeri der, siger man. (II 457-58, opt. 1857 af H. A. Bering).

Thisted.

I den nederste Gang i Plantagen gaaer der om Natten en hvid Jomfru. Hun gaaer igjen, fordi at hun har dræbt sit Barn. (II 433, opt. 1857 af H. A. Bering).

E Thinguss.

Som e fotold for ledt sihn, er der nuer Huss øster fre Sinnerup, di kaller e Thinguss. For nøj sihn var dær ett on tov, no er der en fire-fem. Men de kan osse vær de samm, de var ett de, e vild seih. Den stuehr Thingus kan e hovv der bløv bøgged, aa e Stien aa søld mej tov di ve en Hyv der sønnen fuer. Dær haar væt nøj i gammel Davv, di kaldt æ Thing, aa de var sødden en sær Krinds-Krands lissom en Traj aa æltt Lier i, men de kund hvehr da si, te de haaj ingen Æltste' væt, for ve æ Si'er var'ed sott me Stien lissaa høtt fre e Bondd, som e Bænk er øver e Guel, aa innen i laa der nuer forskrækkelig stur Knoffel Stien. Møtt i var der jen me en Huel i, aa dær er der saah, den skuld sejh, der var den villest, aa han holdt æ Thing aa haaj hans Papirer i e Huel. No sejer e Skvollmejerster nok, te de haar væt en Ste i gammel Ti'er, hur e Kong'er haar sammelt Folk sammel aa holdt Ret me dem, men e vedd møj bejer, for de haar væt nuer Dommerer, der haar dømt vor Forfedrer dær. Far e Thing bløv brødt nier, var'ed ett saa møj skjøn aa kom dærhen eller derom ve ve Nættetier; for da haar der kommen en Dommer kyeren fre Hvijbjerre Kjerregorr paa Thyhvolm aa sott Ret. Han haaj val en Gaang i løvvend Lyvv gjov nøj Undt eller Uret o e Thing, aa deffor maa han no gaa ijen, saa længg te jen kund maan ham, men de er der val ett manne, der kan no om Tier. (XIII 286, opt. 1856 af Joh. Nielsen. Tr. fork. og paa Rigsmaal DS. III Nr. 1675).

Spøgeri i Skjoldborg.

Bag Skjoldborg Kirke ligger en Gaard, hvori har været megen Spøgeri af Troldfolk. Der er især et Værelse, hvori det spøger slemt der i Gaarden.

Det forekommer mig, som om jeg har hørt, at en Præst skal have sin Gang der i Gaarden paa sin Vandring fra Skjoldborg Kirke til Præstegaarden, og at der i et Værelse er Tegn deraf. En Mur har nemlig altid en Revne.

I samme Gaard, fortælles der, var der engang en Nisse, som havde taget Ophold, men forsvandt, da Manden fra Gaarden en Aften fortalte noget, han havde hørt om en anden Nisses Død. (II 459, opt. 1857 af A. H. Bering efter Lærer Poulsen i Tved ved Thisted).

Spøgelsesdreng.

I Dalen mellem Skjoldborg og Aas saae engang en Mand ved Navn (saavidt jeg erindrer hed han) Peder Skriver noget Spøgeri, nemlig en Dreng med et Par smaa hvide Heste. (II 459, opt. 1857 af sm. efter sm.).

Damsgaard.

I Damsgaard (Ovtrup S.) har der været meget Spøgeri i fordums Dage, da Folk ikke vidste bedre eller var klogere. Der var et Fløihus, hvori der var mange af de gamle Herskabers Værelser, - der var det især det spøjte, endog ved højlys Dag.

En Tømmermand stod en Aften ved Lys i et af disse og kom til at se op fra sit Arbeide: da seer han en frygtelig høi, taus Kæmpe staa ved Enden af Høvlebænken og gloe paa ham. Han lægger sit Redskab og gaar ud og kom der ikke mere, - og han arbeidede aldrig mere ved Lys. Manden, han saae, saae saa grum ud og rystede. -

I Stalden gaar der (ligeledes f. Ex. i Estvadgaard) en Stud, der ingen Baas er til, og som saa forsvinder, før de veed det, og om Morgen er dog alle paa deres Plads og alle bundne. -

I Pigeammeret gik en Pige med et Barn paa Armen, som hun "præsenterede" for flere endog ved høi lys Dag, men aldrig til Pigerne, blot til Karlene, naar de kom derind. -

Min egen Fader har seet mange Ting, som han ikke paa nogen Maade kan forklare sig. Han stod engang i Laden, og da forekom det ham, at hele Æveret af Laden hævede sig fra Nederdelen, - fløi nordpaa og faldt ned og gav en frygtelig Rabalder, - og saa var Laden atter Lade. - (V 57-58, opt. 1862 af P. Christensen. Tr. meget fork. DS. V Nr. 1180).

Spøgeri i Ovtrup.

Der gaar ellers ogsaa en hovedløs Mand der (i Kræmmerdal), ligesom der paa Nørgaards Mark gaar en hovedløs Svin, og paa Nørmølles Mark (i Rakkeby)

gaar en Elephant om Natten. (V 55, opt. 1862 af sm. Forts. af DS. V Nr. 452).

Fanden spiller Kort.

I Kalhauge mellem Sejerslev og Hesselbjerg sad en Søndag nogle Folk og svirede, spillede Kort og bandede, saa det var en Gru; omsider kom der en stor sort Hund (Hunden troedes naturligtvis at være Satan) og lagde sig under Kakkellovnen. Derover bleve de bange, og Kortspillet ophørte; men den selvbudne Gjæst kunde de ikke faa ud, førend de fik Præsten hentet, som saa forjog den. Manden skal ogsaa om Natten ofte have formærket noget laadentagtigt komme og lægge sig ved hans Hoved; og naar han tog fat paa det, havde han ikke andet end en vaad Karklud tilbage, som ogsaa forsvandt i hans Hænder.

Et lignende Sagn fortælles ogsaa at knytte sig til et andet Sted med det Forskjel, at der kom en ung Fyr ind og vilde spille Kort med, hvilket han ogsaa fik Lov til. Imidlertid kom en af Spillerne i Tvivl om, at det maatte være en fejl Kammerat, de havde faaet, og lod et Kort falde paa Gulvet; der han nu tog det op, blev han vaer, at der stak Kløer ud gennem hans Støvler. Der kom da Bud efter Præsten, som omsider fik ham ud af et Hul, som blev stukket i Vinduesproiterne, som vare af Blye. De kunde nu alligevel ikke blive skilt ved ham, før han fik Lov til at tage en levende Væsen med derfra; de lod ham da tage Bindhunden, hvilken de kunde høre skribe i Luften længe efter. (XIII 542, opt. 1855 af J. C. Overgaard. Tr. meget fork. DS. VI Nr. 575).

Sybilles Spaadomme.

Sybilles Spaadomme udgjøre i Thy en egen Kreds af Sagn, der som en ægte thylandsk Digtning i Regelen kun kunne have Interesse for de Egne, hvortil de høre hen; og som Exempler af den Art skal jeg anføre:

1) Havet skal engang bryde ind i Taabel Sø, Agger skal forsvinde og mere til, og saa kan der fiskes Torsk paa den nedre Kirkegaard til Vestervig Kirke.

2) Der skal komme en stor Vandflod, og meget skal forjaa, Aarup Mølle skal skylles bort, og dens Vugge (NB.: Møllerens) blive at finde langt vest for den vestlige Ende af Nørhaagaard Sø!

Men iøvrigt kunde disse Spaadomme, som f. Ex. i det om Ti's Enge anførte Sagn, ogsaa erholde en mere almindelig Karakter og ere i saa Tilfælde ret mærkelige, da de i deres Forbindelse med Sagnene om vor Skytsaand (Holger) i det mindste i snævrere Kredse ikke ere saa ganske uden Indvirkning paa den folkelige Følelse for Konge og Fædreland; thi jeg har som Barn da været glad ved baade Træet og Holger og de tolvaars Dreng og de gamle Mænd og fundet, at det ikke var saa urimeligt, at det var dem, der skulde vinde Seier. (XVI 329-30, opt. 1858 af P. Uhrbrand. 1 og 2) tr. DS. II G. Nr. 380 og 373).

Nissen i Thy.

For omtrent tyve Aar siden gik jeg en Vintermorgen tidlig, før det blev lyst, paa Landevejen mellem Norsund og Vestervig, det var en let Frost, og en stjerneklar Himmel lyste for mig. Da jeg havde gaaet lidt, og det begyndte at dages, løb der med et en lille Dreng foran mig, han kunde se ud til at være en 7-8 Aar gammel, men var droi som et velvoksent Mandfolk og havde usædvanlig korte Ben, men de var ogsaa usædvanlig smidige, thi han løb bestandig med megen Lethed over Vejen, ned i Grøfterne, gled paa Isen og gjorde mange kunstige Træk. Hans Ben var altid overkors under ham, men jeg kunde ikke høre et eneste Fodtrin af ham, heller ikke naar han gled paa Isen. Jeg troede, at han var en fattig Dreng, som var klædt i sin Faders Klæder og havde ikke Fodtøj at tage paa. Hans Klæder saae underlige ud, jeg kunde slet ikke blive klog paa, hvorledes de var, da det jo ikke var lyst, og tillige holdt han sig bestandig visse Skridt foran mig; skjøndt jeg blev ved at gaa min jævne Gang, saa var han dog altid omtrent en 60 Skridt foran mig, hvor meget han saa løb tværs over Vejen i Vejgrøften, og stundom, naar der var en Dam ved Siden af Vejen, saa gik han ikke den forbi. Saaledes gik det en lille halv Mil, indtil han med et forsvandt ved en Gaard, hvor Folk sagde, de havde en Nisse; ligeledes kom han til Syne ved en anden Gaard, hvorom det samme Rygte gik, og der sagdes tillige, at de to Familier skiftedes til ham. Jeg tænkte slet ikke paa Nisser, saalænge jeg fulgte med den underlige Dreng, de Nissehistorier hørte jeg først senere, men da han forsvandt, blev jeg dog lidt angst, jeg veed ikke rigtig, om det var for hans Skyld, eller fordi jeg lige skulde til at gaa forbi Aashøje, hvorom Folk sagde, at der bode Dværge eller Bjærgmænd, de havde hørt dem smede og hamre i Højen ved Nattetider. Hvem Drengen var, har jeg aldrig siden hørt, men er der Nisser til, saa var han forvist af denne Slægt. (VII 429, opt. 1870 af Fr. L. Grundtvig efter Marie Sandahl).

Nissen(?) som Stud.

I Nørbjerg, en Gaard i Gjøttrup Sogn, hørte de, at der blev trukket om med en Stud i Stalden om Natten. Røgteren gik derud og fandt en løs Stud; men han kunde ikke finde nogen Baas til den. Han trak den da udenfor og bandt den i en Krog. Men om Morgen hængte der et ledigt Reb, og Studen var borte. (IV 506, opt. 1857 af Nik. Christensen, tr. fork. DS. II B. Nr. 179).

Nisse.

Engang opholdt en Nisse sig i Øster-Hunnerup (paa den nordøstlige Side af Mors). Hver Aften skulde Pigen bringe Sødegrød med Smør i ud i Karlekammeret, hvor Nissen saa tog den. En Aften vilde de narre ham og lagde Smørret paa Bunden af Fadet. Da han kom og kunde intet Smør see, blev han

vred, løb hen og huggede Hovedet af en rødbrøget Koe i Stalden, gik derpaa hen og spiste sine Grød. Da han nu blev Smørret vaer, fortrød han, hvad han havde gjort; og da Fjorden just dengang var tillagt med Is, tog han den døde Koe paa Nakken, gik over til Fuur, hvor han vidste, der stod en Ko akkurat som den, han havde slaaet ihjel; den tog han nu og trak tilbage med, satte den, hvor den anden havde staaet, og ingen vidste, hvad der var forefaldet. Men Manden paa Fuur blev temmelig overrasket, da han om Morgen saa en død Koe ligge i hans Stald, skjøndt han dog troede, det var hans egen. (XIII 541, opt. 1853 af J. C. Overgaard).

Varsel I.

Hvad Ligsbarer er? Det er et Slags Varsel; det kan nok sees, men høres kan det ikke; for det giver ingen Lyd fra sig: det er jo bare noget, der synes. Det seer ud ligesom Begravelsesfolkene med baade deres Heste, Hunde, Vogne og det hele; det begynder ved det Hus, hvorfra Liget skal komme, skrider frem ad den samme Vej, som Liget skal komme frem ad, og ender ved Graven; men det kan kun sees af dem, der ere synske, og det er ingen andre end dem, der ere fødte ved Jule- og Nytaarsdagstider. Det er slemt nok at være synsk, men det er ogsaa slemt nok ikke at være det; thi saa kan man let slumpe ind i Ligskaren, og saa er man da i en evig Forlegenhed; saa bliver man stødt overende og stødt overende, og det kan ikke hjælpe, at man reiser sig, for man bliver straks stødt ned igjen. Ingenting kan man jo see, og saa bliver man rent forstumlet, næsten tosset, - og sommetider gaaer det ogsaa saa vidt, at man kan blive kjørt langt bort og ordentlig blive reent forstødt over hele Kroppen, og saadan bliver det ved, til det hele er forbi. Men det ere dem, der ere synske, da fri for, thi de kunne tage sig iagt og saa endda staae og kjende baade Folk og Heste og Vogne og den hele Stads og sommetider dem selv med; men jeg holder da alligevel ikke af at være synsk; det er ikke godt at vide noget forud, for saa har man det at tænke paa. (XVI 321, opt. 1858 af P. Uhrbrand. Forts. tr. DS. III. Nr. 117).

Varsel II.

Men der er ogsaa et andet Slags Varsel, der kan høres, og det er noget, som vi allesammen kunne faa med at gjøre, for det behøves der ingen synske til, - det er "Rabalder" om Natten og anden saadan grusselig Spektakel. Det kjender Snedkerne godt, for det kan de faa nok af, det er Varsel for Ligkisterne. Bevares vel! Høvlene kunne hoppe høit i Veiret, længe før de skulle bruges, og der kan være saadan en Høvlen og Saven og Kasten med Fjælene, at det er forskrækkeligt, - og saa er der endda ingenting alligevel. Og Kornet, der skal bruges til Begravelsen, og Brygning og Bagning og Syngen over Lig og Omflytning af Borde og Stole - det gaar der altsammen Varsel for. Saaledes som Skæbnen har

bestemt, at det skal ske, saaledes bliver det ogsaa forud fremstillet, enten det saa er noget, der kan høres, eller noget, der kan lade sig se, - og saaledes skal det nok ogsaa komme til at gaae til. (XVI 322, opt. 1858 af sm.).

Varsel III.

Lad mig nu ikke høre det, at der heller ikke brænder Lys, for det gjør der! Der gives Brønde og Aaer og Damme og Tørvemoser, Søer og Mergelgrave, hvor der i de tyve til tredive Aar har brændt Lys, før der er nogen, der er druknet - det kan rigtignok vare længe, før Varslet faaer sin Opfyldelse, men at det jo skeer engang, det gjør det. (XVI 323, opt. 1858 af sm.).

Varsel IV.

Der gaar saamænd ogsaa Varsel for Ildebrand, og det baade saa man kan høre og se det: der kan være saadan en Bragen, at det er grueligt, og det hele staae i Lue, akkurat som det var virkeligt. (XVI 323, opt. 1858 af Sm. Forts. DS. II I. Nr. 256, om Ølands Brand i Haring).

Varsel V.

Hvad der er Aarsagen til Varsler! - Ja, Gud veed det, og der er jo heller ingen andre, der veed det. Der er jo nogle, der har villet sige, at det er Fanden, der gjør det; men det kan jeg ikke troe, at Vorherre skulde have givet ham saadan en Magt. Saa vil jeg hellere troe, hvad andre mene, at det er Vorherre selv, der lader det udføre - enten det nu er ved hans (sine) Engle eller dem, der ere døde i Forveien - det er der jo ingen, der veed. (XVI 323, opt. 1858 af sm.).

En Drøm.

Een af de Vintre, jeg tilbragte i Provst B.s Hus i Snedsted, sad Fruen og jeg en Eftermiddag i Stuen med vort Haandarbeide. Det var en streng Frost, Ruderne vare ganske tilfrosne paa et lille Hul nær, der blev optøet af og til, for dog at kunne se lidt ud i Gaarden. Saa fortalte Fruen, at naar Veiret ikke havde været saa strengt, saa vilde hun og Provsten gjerne en Tur over til deres Svoger Pastor M. i Vang, for med ham at aftale, hvorledes de bedst kunde bestemme en Tur i Foraaret til Gladsaxe Præstegaard i Sjælland, hvor Børnene gjerne vilde samles til den gamle Provst B.s Jubilæum. Jeg mindedes da, at jeg Natten før havde drømt om den gamle Provst, hvem jeg da aldrig havde seet, og da Fruen ønskede at vide, hvad jeg havde drømt, fortalte jeg hende det.

Jeg havde set den gamle Provst med hvidt Haar, hvid Bakkenbart og hvide Klæder komme løbende ind ad Præstegaardens Port. Sønnen, som saae ham komme, løb ham imøde og tog ham i sine Arme lidt neden for Dørtrappen, medens den gamle sagde: "Ja, Niels, du kan troe, jeg har lidt og stridt, inden jeg kom

saa vidt, men Gud ske Lov! nu har jeg naaet Maalet". I det samme kom en ung blond Pige i hvid Dragt og med lange gule Fletninger ned ad Ryggen ind ad den vestre Side af Gaarden, sank den Gamle i Armene, som han udbredte imod hende, og sagde: "Jeg naaede dig snart, Bedstefader". Netop som jeg havde meddelt Fruen min Drøm, hørte vi en Kane i Gaarden, og Fruen gjenkjendte igjennem det lille Kighul paa Ruden Svogeren Pastor M. Han kom ind tilligemed en Svigerinde, Jomfru Trine B., og overbragte Efterretning om den gamle Provst B.s Død. Næste Postdag fik Provst B. i Snedsted Brev fra en Søster, jeg tror Præstekone i Frederits, som skrev, fortalte han, at da hun fik Efterretning om hendes Faders Død, sad hun ved sin Datters Dødsleie, som jeg senere hørte, en ung blond Pige; hende havde jeg ikke hørt nævne før. (III 6, opt. 1856 af Conradine Bruhn. Navnene er overstreget i Manuskriptet).

(Historisk Årbog for Thisted amt 1936, side 156-181)